

ТЕМА 4 КАПІТАЛ ТА НАЙМАНА ПРАЦЯ

Лекція 2 Способи виробництва капіталу

Розробив:
к.е.н., доцент Макуха С.М.

1. Сутність капіталу, постійний та змінний капітал.
2. Норма і маса додаткової вартості та способи її збільшення.
3. Стадії підвищення продуктивності праці в умовах капіталізму.

Мета заняття:

- розкрити сутність постійного і змінного капіталу;
- з'ясувати зміст абсолютної та відносної додаткової вартості, її норми і маси;
- розглянути стадії підвищення продуктивності праці та вплив НТР на підвищення продуктивності праці в умовах капіталізму.

1 питання

Суть капіталу, постійний та змінний капітал

У чому сутність капіталу?

5

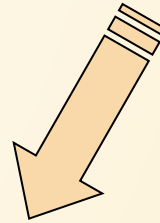
Капітал – вартість, що приносить додаткову вартість (самозростаюча вартість).

- виникає лише там, де власник засобів виробництва знаходить на ринку вільного робітника в ролі продавця своєї робочої сили.
- це не річ, а певні суспільні відносини між капіталістами і найманими робітниками пов'язані з виробництвом і привласненням додаткової вартості, які належать певній історичній формації суспільства і які представлені в речі та надають цій речі специфічний суспільний характер.

Капітал поділяють на:

ПОСТІЙНИЙ КАПІТАЛ
C

constant - постійний

ЗМІННИЙ КАПІТАЛ
V

variable - змінний

*Уперше поділив капітал на постійний та змінний
Карл Маркс (5.05.1818 – 14.03.1883) німецький філософ,
соціолог, економіст, письменник*

Постійний капітал

7

- вартість капіталу, що витрачається на речові елементи виробництва. Конкретною працею робітника переноситься у вартість готового продукту.

Вартість цієї частини капіталу не змінюється!

Змінний капітал V

8

- витрачається на купівлю робочої сили (здібностей людини до праці) виступає як величина, що змінюється

Відтворює еквівалент вартості робочої сили у складі вартості готової продукції та створює додаткову вартість

Вартість виробленого товару

$$W = c + v + m$$

- W – вартість товару
- c – вартість спожитих засобів виробництва
- v – еквівалент вартості робочої сили
- m – додаткова вартість

$(v+m)$ – знов створена або нова вартість

Висновок по 1 питанню

Розмежування капіталу на постійний та змінний базується на подвійній природі праці найманих робітників, які своєю конкретною працею створюють споживну вартість товару й переносять вартість спожитого постійного капіталу на товар, що виробляється, а своєю абстрактною працею створюють нову вартість, включаючи додаткову вартість.

2 питання

Норма і маса додаткової вартості та способи її збільшення

РОБОЧИЙ ДЕНЬ

Необхідний робочий час

Додатковий робочий час

Чистий продукт

Необхідний продукт

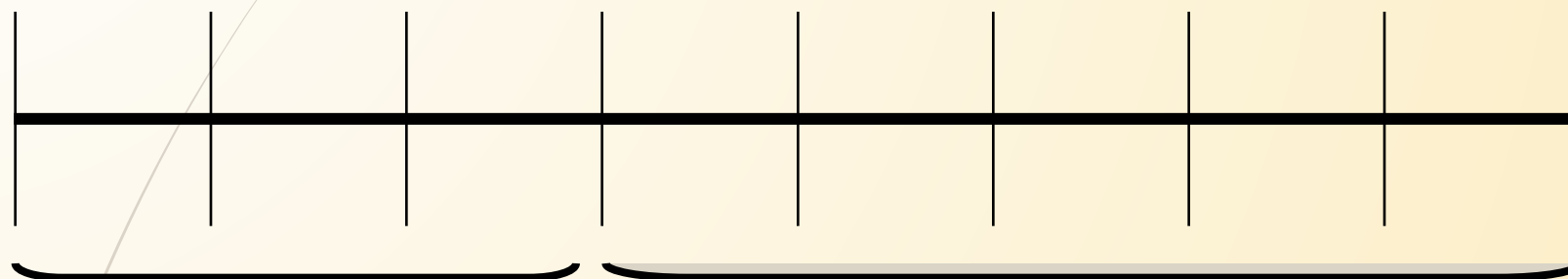
Додатковий продукт

Нова вартість

Вартість необхідного продукту, еквівалент вартості робочої сили (**v**)

Додаткова вартість (**m**)

Робочий час

Необхідний робочий
час

3 години

Додатковий робочий час

5 годин

Додаткова вартість *т від німецького - mehrwert*

вартість, створена працею найманого робітника понад вартості робочої сили

- є складовою знову створеної вартості.
- не реагує на зміни, що відбуваються в межах старої вартості.

Норма і маса додаткової вартості

$$m' = \frac{M}{v} \cdot 100\%$$

- m' - норма додаткової вартості
- M - маса додаткової вартості
- v - змінний капітал

$$m' = \frac{\text{додатковий робочий час}}{\text{необхідний робочий час}} \times 100\% = \frac{\text{додатковий труд}}{\text{необхідний труд}} \times 100\%$$

$$M = \frac{m' \times v}{100\%}$$

Абсолютна додаткова вартість

16

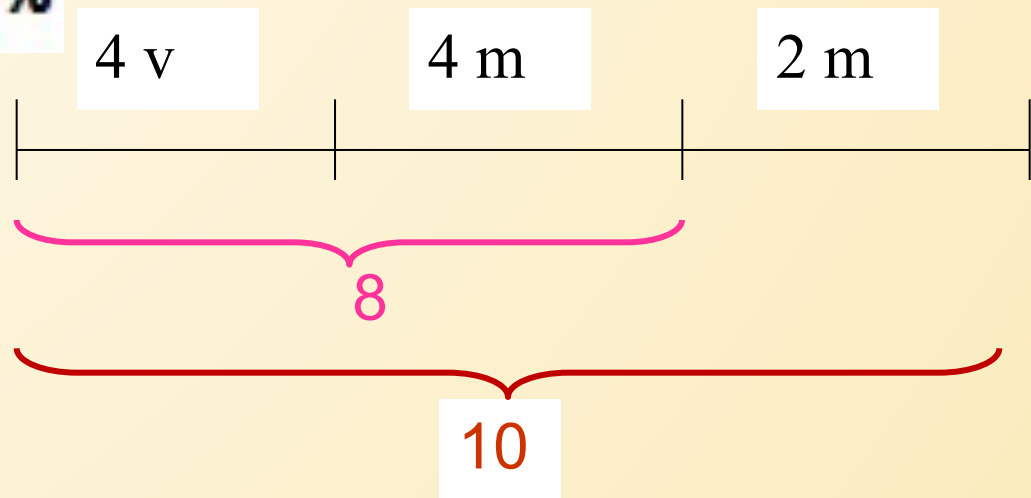
отримується внаслідок зростання маси додаткової праці, що досягається двома шляхами:

- збільшенням тривалості робочого дня;
- ростом інтенсивності праці.

$$m^1 = \frac{4m}{4V} * 100\% = 100\%$$

$$m^2 = \frac{6m}{4V} * 100\% = 150\%$$

Виробництво функціонує на старому технічному базисі, ручної праці і ремісничої техніки

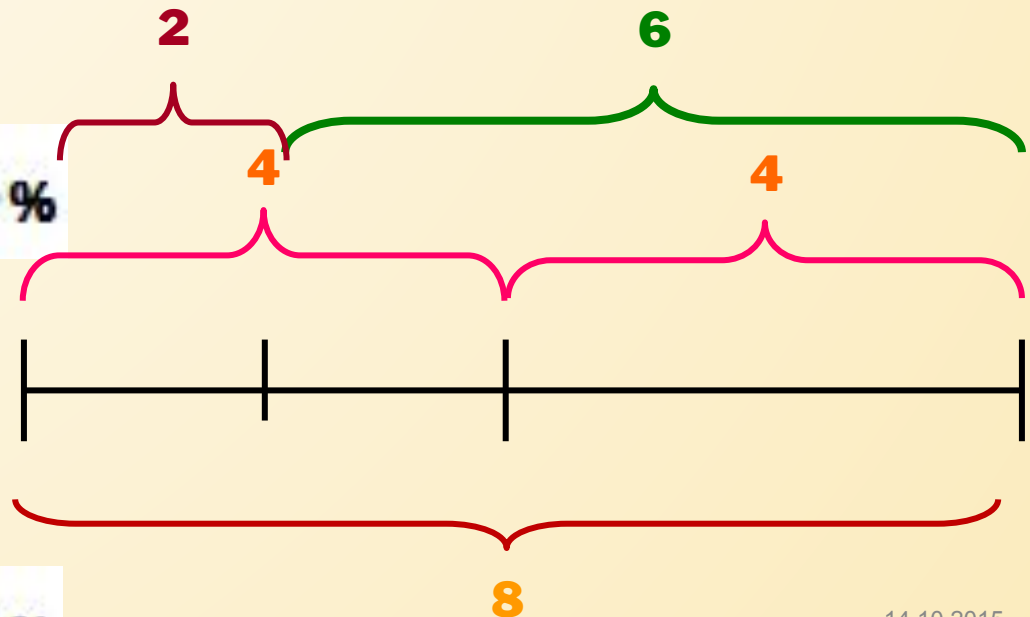

Відносна додаткова вартість

17

– отримується шляхом збільшення додаткового робочого часу за рахунок скорочення необхідного робочого часу, але в межах даного робочого дня в наслідок зростання продуктивності суспільної праці в галузях, що виробляють предмети споживання для найманих робітників або засоби виробництва для цих галузей.

$$m'^1 = \frac{4m}{4V} * 100\% = 100\%$$

$$m'^2 = \frac{6m}{2V} * 100\% = 300\%$$

Надлишкова додаткова вартість -

18

додаткова вартість, створена шляхом зниження індивідуальної вартості товару на окремому підприємстві відносно рівня його суспільної вартості.

Різниця між суспільною та індивідуальною вартістю товару

Зникає із впровадженням такої самої техніки і технології на інших підприємствах галузі

Висновки по 2 питанню

- зростання робочого часу має наслідком виробництво абсолютної додаткової вартості;
- матеріальною основою виробництва відносної додаткової вартості є науково-технічний прогрес;
- надлишкова додаткова вартість має тимчасовий характер і існує лише доти, поки всі підприємці галузі не впровадять на своїх підприємствах технічні нововведення.

3 питання

Стадії підвищення продуктивності праці в умовах капіталізму

Стадії підвищення продуктивності праці в умовах капіталізму

**Проста
кооперація**

Мануфактура

Фабрика
(велике машинне
виробництво)

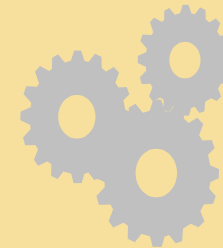
Проста кооперація

- форма організації виробництва, при якій безліч людей спільно виконують пов'язані між собою трудові операції

При простій кооперації

- панує ручна праця
- використовуються примітивні знаряддя праці
- відсутній розподіл праці між учасниками виробництва.

Мануфактура - складна кооперація праці

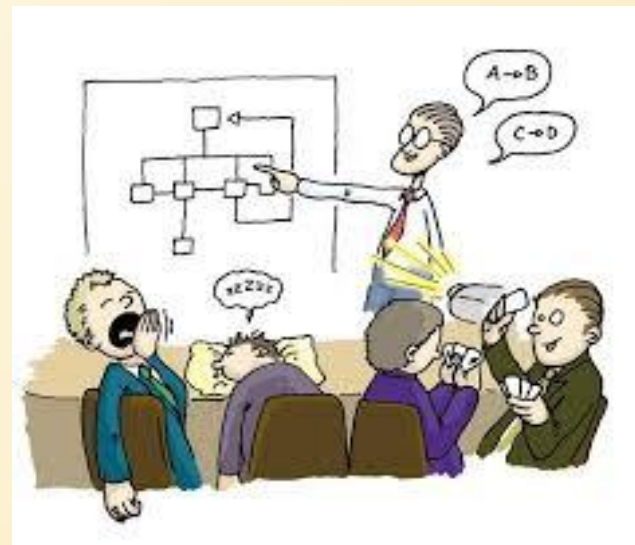
Головною відмінністю мануфактури від простої кооперації був **розподіл праці у середині майстерні**

Мануфактура значно підвищує продуктивність праці

Фабрика (велике машинне виробництво)

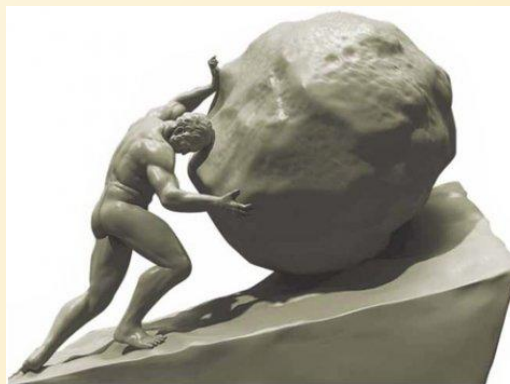
- процес праці виходить не від людини, з його обмеженими можливостями, а від машинного знаряддя праці
- застосування науки у якості продуктивної сили

Висновки по 3 питанню

1. Проста кооперація, мануфактура і фабрика – три стадії становлення і розвитку капіталізму в промисловості, притаманні й іншим галузям.

2. Кожна з цих стадій характеризувалася суттєвим зростанням продуктивності праці і означала особливий ступінь економічного прогресу.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

